

HOTĂRÂREA CURȚII

2 august 1993*

Maria Grana-Novoa împotriva Landesversicherungsanstalt Hessen

(Cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Bundessozialgericht)

„Securitate socială a lucrătorilor migranți – Egalitate de tratament – Convenție încheiată între un stat membru și un stat terț”

Cauza C-23/92

În cauza C-23/92,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Bundessozialgericht, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe între

Maria Grana-Novoa

și

Landesversicherungsanstalt Hessen,

în prezența **Landesversicherungsanstalt Baden,**

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 7 din Tratatul CEE, a articolului 1 litera (j) și a articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea codificată prin Regulamentul (CEE) nr. 2001/83 al Consiliului din 2 iunie 1983 (JO L 230, p. 6),

CURTEA,

compusă din domnii C. N. Kakouris, președinte de cameră, îndeplinind funcția de președinte, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Zuleeg și J. L. Murray, președinți de cameră, G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse, M. Díez De Velasco și P. J. G. Kapteyn, judecători,

avocat general: domnul W. Van Gerven

grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

– pentru doamna Maria Grana-Novoa, de către G. Krutzki, avocat în baroul din Frankfurt am Main (Republica Federală Germania),

---

* Limba de procedură: germana.

- pentru Landesversicherungsanstalt Hessen, de către domnul H. Adelman, director,
- pentru guvernul german, de către domnul E. Röder, Ministerialrat în Ministerul Federal al Economiei și de către domnul J. Karl, Regierungsdirektor în același minister, în calitate de agenți,
- pentru guvernul italian, de către profesorul L. Ferrari Bravo, șef al Serviciului Juridic din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, asistat de către domnul F. Guicciardi, Avvocato dello Stato, în calitate de agent,
- pentru guvernul portughez, de către domnul S. Pizarro, director general al Departamentului pentru relații internaționale și convenții de securitate socială din cadrul Ministerului Muncii și Securității Sociale, și de către domnul L. Fernandes, director al Serviciului Juridic al Direcției generale a Comunităților Europene din Ministerul Afacerilor Externe, în calitate de agenți,
- pentru Guvernul Regatului Unit, de către domnișoara S. Cochrane, de la Treasury Solicitor's Department, în calitate de agent,
- pentru Comisia Comunităților Europene, de către doamna M. Patakia, membru al Serviciului juridic, în calitate de agent, asistată de către B. Schulte, avocat la Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Sozialrecht, München (Republica Federală Germania),

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale prezentate de guvernul german, de Guvernul Țărilor de Jos, reprezentat de domnul J. W. de Zwaan, consilier juridic la Ministerul Afacerilor Externe, în calitate de agent, de Guvernul Regatului Unit, reprezentat de doamna S. Cochrane, asistată de domnul N. Paines, Barrister, în calitate de agenți, precum și de Comisie în ședința din 2 martie 1993,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 28 aprilie 1993,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin ordonanța din 28 august 1991, primită la Curte la 28 ianuarie 1992, Bundessozialgericht a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, două întrebări preliminare privind interpretarea articolului 7 din acest tratat, precum și a articolului 1 litera (j) și a articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea codificată prin Regulamentul (CEE) nr. 2001/83 al Consiliului din 2 iunie 1983 (JO L 230, p. 6).

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între doamna Maria Grana-Novoa și Landesversicherungsanstalt Hessen cu privire la respingerea cererii acesteia pentru pensie de invaliditate.

3 Din dosarul transmis Curții, rezultă că doamna Grana-Novoa, resortisant spaniol, nu a muncit niciodată în țara sa de origine. În schimb, aceasta a exercitat o activitate profesională

sub incidența asigurării sociale obligatorii, mai întâi în Elveția, din decembrie 1970 până în iunie 1975, apoi în Republica Federală Germania, din februarie 1979 până în octombrie 1982.

4 Deoarece în Germania a ajuns în incapacitate permanentă de muncă, doamna Grana-Novoa a solicitat, în august 1983, să beneficieze în acea țară de o pensie de invaliditate. Cu toate acestea, acordarea acestei pensii i-a fost refuzată de Landesversicherungsanstalt Hessen, pentru motivul că numărul anilor de muncă în Republica Federală Germania era insuficient pentru a-i permite să îndeplinească perioada de calificare prevăzută de reglementările acestui stat membru. Doamna Grana-Novoa a introdus o acțiune împotriva acestei decizii în fața instanțelor germane.

5 Este evident că, chiar dacă doamna Grana-Novoa nu are dreptul la o pensie de invaliditate numai în temeiul dreptului german, cu toate acestea, ea poate să beneficieze de o astfel de pensie în Republica Federală în cazul în care perioadele de asigurare pe care le-a îndeplinit în Elveția sunt, de asemenea, luate în considerare.

6 În acest scop, doamna Grana-Novoa a invocat, în fața instanțelor germane, dispozițiile combinate ale celor două convenții bilaterale de securitate socială încheiate de Republica Federală cu Confederația Elvețiană, pe de o parte, și cu Regatul Spaniei, pe de altă parte.

7 Convenția dintre Germania și Elveția, încheiată în 1964 și modificată în 1975, prevede, sub rezerva anumitor condiții, aplicarea principiului totalizării perioadelor de asigurare îndeplinite în Republica Federală și în Elveția, dar o limitează la resortisanții celor două state contractante. Convenția dintre Germania și Spania, încheiată în 1973 și modificată în 1975, prevede că, în sensul aplicării acesteia, resortisanții germani și spanioli sunt tratați în mod identic. În conformitate cu legea fundamentală germană, aceste convenții au fost incluse în ordinea juridică internă printr-o lege federală.

8 Protocolul final al Convenției dintre Germania și Elveția conține o clauză de salvagardare formulată după cum urmează:

„Atunci când, în afară de condițiile cărora li se subordonează aplicarea convenției, condițiile de care depinde aplicarea unei alte convenții sau a unor reglementări supranaționale sunt, de asemenea, îndeplinite, instituția germană nu ține seama, pentru aplicarea convenției, de cealaltă convenție sau de reglementările supranaționale, cu excepția cazului în care acestea dispun altfel”. [traducere neoficială]

9 Potrivit instanțelor germane, această clauză o împiedică pe doamna Grana-Novoa să invoce cumulativ convențiile dintre Germania și Elveția și dintre Germania și Spania.

10 Deoarece acțiunea sa a fost respinsă în prima și a doua instanță, doamna Grana-Novoa a sesizat Bundessozialgericht care a încercat să stabilească dacă, de la 1 ianuarie 1986, data aderării Regatului Spaniei la Comunitățile Europene, principiul comunitar al nediscriminării pe motiv de naționalitate se opune aplicării unei clauze de salvagardare, precum cea inserată în Convenția dintre Germania și Elveția, în măsura în care aceasta ar putea împiedica, în statul membru, parte la această convenție, libera circulație a resortisanților din alte state membre.

11 În aceste condiții, Bundessozialgericht a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1. Articolul 3 alineatul (1) și articolul 1 litera (j) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii

famiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității se interpretează în sensul că noțiunea de «legislație» menționată la articolul 3 alineatul (1) include, de asemenea, dispozițiile unor convenții internaționale încheiate între un stat membru și o țară terță, care cu statut de lege au devenit parte integrantă din ordinea juridică internă a acestui stat membru?

2. În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare:

Articolul 7 din Tratatul CEE și articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 se interpretează în sensul că nu permit unui stat membru să prevadă într-o convenție încheiată cu o țară terță că dispozițiile supranaționale nu se iau în considerare în cazul aplicării acestei convenții, în cazul în care, prin efectul unei astfel de clauze, totalizarea perioadelor de asigurare îndeplinite sub regimul național al pensiilor de asigurări sociale și sub cel al țării terțe, care este necesară în temeiul legislației naționale a acestui stat membru în cazul aplicării convenției la resortisanții acestuia, este exclusă pentru resortisanții din alte state membre ale Comunității Europene?”

12 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a derulării procedurii, precum și a observațiilor prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în continuare numai în măsura în care sunt necesare pentru raționamentul Curții.

Cu privire la prima întrebare

13 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie reamintit, cu titlu introductiv, că, în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71, menționat anterior (denumit în continuare „regulamentul”), „persoanele cu reședința pe teritoriul unuia dintre statele membre, cărora li se aplică dispozițiile prezentului regulament, se supun aceluiași obligații și beneficiază de legislația oricărui stat membru în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat, sub rezerva dispozițiilor speciale ale prezentului regulament”.

14 Termenul „legislație”, utilizat în dispoziția menționată anterior, se definește la articolul 1 litera (j) din regulament ca desemnând, în sensul aplicării acestuia, „pentru fiecare stat membru, toate actele cu putere de lege, precum și toate celelalte măsuri de aplicare, existente sau viitoare” legate de ramurile, regimurile și prestațiile de securitate socială menționate de regulament.

15 În această privință, este necesar să se sublinieze, mai întâi, că această definiție nu menționează convențiile internaționale de securitate socială.

16 În al doilea rând, este necesar să se sublinieze că aceste convenții fac, în schimb, obiectul unor dispoziții specifice ale regulamentului.

17 Astfel, articolul 6 din regulament stabilește principiul că acesta înlocuiește orice convenție de securitate socială care creează obligații fie în mod exclusiv pentru două sau mai multe state membre, fie cel puțin pentru două state membre și unul sau mai multe alte state, dacă, în acest ultim caz, soluționarea cazurilor respective nu implică nicio instituție din unul dintre statele terțe.

18 Prin derogare de la acest principiu, articolul 7 din regulament prevede că acesta nu aduce atingere unui anumit număr de instrumente internaționale existente, printre care dispozițiile convențiilor bilaterale de securitate socială încheiate între state membre, enumerate în anexa III la regulament.

19 Articolul 8 din regulament prevede că două sau mai multe state membre pot încheia între ele convenții întemeiate pe principiile și spiritul regulamentului.

20 În conformitate cu articolul 3 alineatul (3) din regulament, dispozițiile convențiilor de securitate socială, încheiate între două state membre și enumerate în anexa III, care rămân aplicabile în temeiul articolului 7, precum și cele ale convențiilor încheiate între state membre în temeiul articolului 8, se extinde asupra tuturor persoanelor cărora li se aplică regulamentul, cu condiția să nu fie altfel prevăzut în anexa III.

21 În scopul aplicării dispozițiilor precedente, articolul 1 litera (k) din regulament prevede că o „convenție de securitate socială» reprezintă orice instrument bilateral sau multilateral care leagă sau va lega două sau mai multe state membre, precum și orice instrument multilateral care leagă sau va lega cel puțin două state membre și unul sau mai multe alte state în domeniul securității sociale, pentru toate sau pentru o parte din ramurile și regimurile prevăzute (de regulament), precum și acordurile de orice fel încheiate în cadrul instrumentelor menționate”.

22 Rezultă din ceea ce precede că, în ceea ce privește convențiile internaționale de securitate socială, regulamentul se bazează pe principiul conform căruia, în raporturile dintre statele membre și sub rezerva anumitor excepții enumerate în mod limitativ, pe de o parte, convențiile existente nu pot priva resortisanții acestor state de beneficiul regimului de coordonare a sistemelor naționale de securitate socială pe care le-a instituit și, pe de altă parte, convențiile noi încheiate între statele membre nu pot deroga de la normele și spiritul acestui regulament, astfel încât resortisanții Comunității trebuie să se poată prevala oricând de dispozițiile acestuia în ceea ce privește instituțiile de securitate socială ale diferitelor state membre în cauză.

23 Din dispozițiile regulamentului rezultă, astfel, că, în ceea ce privește convențiile internaționale de securitate socială, intră sub incidența domeniului de aplicare a acestuia numai cele la care cel puțin două state membre sunt părți contractante și că, în ceea ce privește convențiile încheiate cu unul sau mai multe state terțe, regulamentul se aplică numai în măsura în care este vorba de relațiile dintre statele membre.

24 În schimb, nicio dispoziție a regulamentului nu reglementează convențiile încheiate între un singur stat membru și unul sau mai multe state terțe, nici în ceea ce privește întrebarea dacă și în ce măsură regimul regulamentului trebuie să le înlocuiască pe acestea, nici în ceea ce privește aplicarea principiului egalității de tratament. Prin urmare, se impune constatarea că regulamentul a urmărit excluderea acestor convenții din domeniul său de aplicare.

25 Altminteri, s-ar fi introdus dispoziții speciale pentru a reglementa aplicarea regulamentului la astfel de convenții, astfel cum a făcut regulamentul pentru a reglementa soarta convențiilor între două sau mai multe state membre, precum și a celor încheiate între cel puțin două state membre și unul sau mai multe state terțe. Într-adevăr, nu ar fi logic să se includă integral în domeniul de aplicare al regulamentului convențiile încheiate de un singur stat membru cu unul sau mai multe state terțe, când acest regulament conține în mod expres anumite rezerve în ceea ce privește aplicarea sa la convențiile încheiate între două sau mai multe state membre.

26 În aceste condiții, noțiunea de „legislație”, în sensul regulamentului, nu poate include convenții de securitate socială încheiate între un singur stat membru și un stat terț, precum cele în cauză în fața instanței de trimitere.

27 Trebuie adăugat că această interpretare nu este afectată de faptul că o astfel de convenție a fost integrată, sub formă de lege, în ordinea juridică a anumitor state membre și face, astfel, parte din dreptul intern al acestora. Într-adevăr, domeniul de aplicare al regulamentului trebuie să fie același în toate statele membre, în vederea asigurării aplicării uniforme a acestuia în întreaga Comunitate și nu poate, prin urmare, să depindă de metoda de integrare, în ordinea juridică a diferitelor state membre, a convențiilor internaționale de securitate socială pe care acestea le-au încheiat.

28 În consecință, faptul că o convenție internațională a fost integrată, cu statut de lege, în dreptul intern al unui stat membru nu poate fi suficient pentru a aduce această convenție în cadrul noțiunii de „legislație” a acestui stat membru, în sensul aplicării regulamentului.

29 Din ansamblul considerațiilor precedente rezultă că este necesar să se răspundă la prima întrebare adresată de Bundessozialgericht că articolul 3 alineatul (1) și articolul 1 litera (j) din Regulamentul nr. 1408/71, menționat anterior, trebuie interpretate în sensul că noțiunea de „legislație”, prevăzută de aceste articole, nu include dispozițiile unor convenții internaționale de securitate socială încheiate între un singur stat membru și un stat terț. Această interpretare nu este infirmată de faptul că aceste convenții au fost integrate, cu statut de lege, în ordinea juridică internă a statului membru în cauză.

Cu privire la a doua întrebare

30 Având în vedere răspunsul dat astfel la prima întrebare, nu este necesară o hotărâre cu privire la a doua întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

31 Cheltuielile efectuate de către guvernele german, italian și portughez, de Guvernul Țărilor de Jos și de Guvernul Regatului Unit, precum și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de Bundessozialgericht, prin ordonanța din 28 august 1991, declară:

Articolul 3 alineatul (1) și articolul 1 litera (j) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea codificată prin Regulamentul (CEE) nr. 2001/83 al Consiliului din 2 iunie 1983, trebuie interpretate în sensul că noțiunea de „legislație”, menționată la aceste articole, nu include dispozițiile unor convenții internaționale de securitate socială încheiate între un singur stat membru și un stat terț. Această interpretare nu este infirmată de faptul că aceste convenții au fost integrate, cu statut de lege, în ordinea juridică internă a statului membru în cauză.

Kakouris   Rodríguez Iglesias   Zuleeg   Murray
   Mancini   Joliet   Schockweiler
Moitinho de Almeida   Grévisse   Díez de Velasco   Kapteyn

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 2 august 1993.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte în funcție
C. N. Kakouris